

MEDEDELINGENBLAD

VAN

HEEMKUNDEKRING

"PEELLAND"

maart 1973

Maart 1973

Wij kunnen U wederom een lezing in het vooruitzicht stellen verzorgd door de Heer Jul. Jongenelen, docent kunsthistorie, uit Utrecht.

De Heer Jongenelen zal een lezing houden, toegelicht met dia's, over de schilderende volksverteller "Pieter Brueghel".

Korte toelichting:

Voor velen is Pieter Brueghel slechts de plezante schilder van het laat-middeleeuwse boerenleven. Doch wie deze Boeren-Brueghel wat nader beschouwt, ontdekt in hem, historisch gezien, allereerst een belangrijke vernieuwer.

Ervaren wij namelijk in de 15de eeuwse kunstwerken een Bovennatuurlijke tendens, in Brueghels schilderijen beleven wij de doorbraak van het 16e eeuwse Humanisme.

Zij geven een boeiende reportage van de mens in zijn verbondenheid met deze wereld. Doch dit levensjournaal blijkt niet aan de tijd en plaats gebonden. Wie aandachtig toeziet ontdekt in Brueghels bespiegelingen óók het gelaat en de gedragingen van de mens van..... nu !

Deze lezing zal gehouden worden in restaurant "de Brug" op donderdag 29 maart 1973. om 20.00 uur.

Gezien het onderwerp verwacht het bestuur een grote opkomst !

STRAATNAMEN van HELMOND nr. 9.

Beethovenlaan: Ludwig van Beethoven werd te Bonn (Duitsland) geboren op 16 dec. 1770. Hij stamt uit een familie van beroepsmusici, die oorspronkelijk uit Vlaanderen afkomstig waren. Zijn grootvader, eveneens Ludwig geheten, was kapelmeester in de schouwburg te Bonn en zijn vader, Johann, was als tenor verbonden aan de kapel van de keurvorst, de aartsbisschop van Keulen, wiens residentiestad Bonn was. Zijn vader was ruw en drankzuchtig; zijn moeder, voor wie hij een hoge verering had, was ziekelijk, zodat zijn jeugd buitengewoon tragisch is geweest. Het eerste onder-richt ontving hij van zijn vader en op voorbeeld van de jonge Mozart wilde ook Johann zijn zoontje Ludwig voor een wonderkind laten doorgaan. Reeds op 8 jarige leeftijd gaf Ludwig zijn eerste concert. Zijn tweede leermeester was de hoboïst Pfeifer en later had hij nog les van de hoforganist Van den Eeden en Rovantini; hij studeerde orgel bij Pater Koch en Zeese. Van al deze musici was het onderricht naar het schijnt zeer middelmatig. Beter was het onderwijs van de hoforganist Christian Gottlob Neefe, die hem bekend maakte met Bach's "Wohltemperiertes Klavier", toen nog in manuscript. Hij maakte zulke goede vorderingen, dat hij in 1782 Neefe mocht vervangen als organist. In 1783 werd hij benoemd als accompagnist in de hofkapel. Hij wekte aller bewondering door zijn improvisatieën aan het klavier en reeds schreef hij zijn eerste 3 klaviersonates, welke hij opdroeg

aan de keurvorst van Keulen. In 1787 werd hij in staat gesteld in Wenen bij Mozart te studeren. Kort na zijn aankomst werd hij teruggeroepen wegens ernstige ziekte van zijn moeder die haar dood tengevolge had. Pas in 1792 ging hij voor de tweede maal naar Wenen en nu voor goed om bij Haydn les te nemen. Het onderricht duurde slechts twee jaar en de eigenlijke leermeester was niet Haydn maar de bekende componist van Singspiele: Joh. Schenk. Miskend is Beethoven tijdens zijn leven stellig niet, vooral in de periode van 1800 - 1815 vielen hem velerlei eerbewijzen ten deel. De meeste moeilijkheden, die hij had, ontstonden door zijn karakter en door een gehoorlijden, dat in 1802 begon en in 1818 in doofheid overging. Sedert dien konden slechts schriftelijk met hem converseren. Dit lijden is voornamelijk oorzaak geweest van zijn teruggetrokken, luimig karakter. Daar kwam nog bij, dat zijn neef Karl, overwie hij voogd was, hem door zijn lichtzinnig gedrag in zware zorgen bracht. Dit alles ondermijnde zijn gezondheid. Sinds jaren teruggetrokken van de wereld, stierf hij in de benardste omstandigheden op 26 maart 1827. Vermeld kan nog worden, dat Ludwig nooit gehuwd is geweest, ofschoon hij meermalen voor een vrouw liefde opvatte.

Ben van Dorststraat: Wie was Ben van Dorst? Ogenschijnlijk een rustige, beleefde man. Ambtenaar van het Waterschap de AA, altijd op zijn moter te zien op de wegen rondom Helmond, een Rode Kruissoldaat in hart en nieren. Ben van Dorst was in de meidagen

van 1940 marinier, die de legendarische strijd om de Maasbrug in Rotterdam had meegemaakt, hij was er toen zelfs in geslaagd de hakenkruisvlag die de Duitsers al midden op de brug hadden gezet, onder een regen van kogels naar beneden te halen. Terug in Helmond sloot hij zich aan bij het verzet en werd hij lid van de spionagegroep "Albrecht". Bernardus van Dorst, werd geboren te Barneveld op 16 jan. 1907 en twee dagen voor de bevrijding van Helmond, t.w. 23 sept. 1944 onder dekking van de Rode Kruisvlag, toen hij een dode trachtte te bergen, door een duitse kogel dodelijk getroffen. Ben v. Dorst (Harry genaamd in de verzetsbeweging) heeft zich voor Helmond zeer verdienstelijk gemaakt zijn verkenning van Defensie en troepen bleef tot zijn laatste moment op peil ! Alle telefoongesprekken, die over Helmond liepen, werden afgeluisterd ! en weken achtereen waren daardoor waardevolle gegevens binnen gekomen. Zo verschaftte Ben v. Dorst de geallieerden menige inlichting, die later van onschatbaar veel nut bleek te zijn. Dat de tankslag bij Nuenen en Nederwetten geen verrassingsaanval werd, is ook al te danken aan Ben van Dorst. Hij wist ervan en waarschuwde de engelsen op tijd ! Zeer waarschijnlijk waren de Duitsers vermoedens gaan koesteren dat Ben van Dorst hen heel wat moeilijkheden berokkende en zij besloten hem uit de weg te ruimen ! Want de kogel die hem trof was geen verdwaalde kogel, Ben van Dorst werd doelbewust vanuit een hinderlaag neergeschoten op het moment dat hij de Rode Kruisvlag voerde ! Hij heeft door zijn werk Helmond een grote dienst bewezen. Door tijdig

contact te zoeken met de geallieerden wist hij hen van het plan af te brengen de hoofdaanval op Helmond te richten. De aanval ging toen om de stad heen waardoor hij gespaard bleef ! De bevrijding echter waarvoor hij zolang gewerkt had, heeft hij niet meer mogen meemaken. Door een straat naar hem te noemen, leeft zijn naam in onze herinnering voort.

Uit de Helmondse Courant van 23-9-1964

Bisschop Herincxstraat: Wilhelmus Herincx, 12de bisschop van Ieperen, werd in 1618 te Helmond, geboren., behaalde te Leuven bij de promotie van 1636 de 6e plaats, en trad weldra bij de Minderbroeders te Leuven in noviciaat. Bij een grote welsprekendheid paarde hij een diepe kennis van de Godgeleerdheid en van andere kerkelijke wetenschappen, waarom hij in zijn orde verschillende waardigheden bekleedde en hem later het bestuur der missiën in Holland, Engeland en andere noorse landen werd opgedragen. Door het veelvuldig reizen vleven zijn geleerdheid en schitterende deugden niet verholten, zodat de bisschoppelijke zetel van Ieperen hem werd aangeboden; doch slechts één jaar bleef de verdienstelijke priester met het purper bekleed. Zijn heilige wijding vond plaats op 24 okt. 1677 en hij stierf na 59 jaren op 17 aug. 1678 Hij werd in het koor der kathedraal van Ieperen naast zijn voorganger Jansenius begraven.

Overgenomen uit: L.H.C. Schutjes.

Bisdom 's-Hertogenbosch

Beek IV blz. 132

Br. B. v.d. Ven.

Vorige maal hebben wij de lezing van Mr.v. Vlijmen afgedrukt in ons blad, die over het behoud van oude kerken en torens ging. De Zeer eerwaarde Heer H. Beex hield op de kadedag j.l. een lezing over Mariakapelletjes welke wij graag onder de aandacht van onze leden brengen.

Inleiding van de Zeereerwaarde Heer Beex: Er is mij gevraagd iets te zeggen over de Mariakapelletjes in Brabant. Niet omdat ik daar deskundig over zou zijn. Maar omdat ik op een bestuursvergadering van Brabants Heem het idee geopperd heb, om op deze kadedag aandacht te vragen voor deze kapelletjes. Ik ga nu alleen maar mijn persoonlijke mening geven. Er staan heel wat Mariakapelletjes in Brabant. Sommige zijn heel oud, zoals de kapel langs de Beerze bij den Beersen Bak te Westelbeers, of de kapel langs dezelfde Beerze in Spordonk. Er zijn ook tamelijk nieuwe, zoals de veldkapelletjes die het Tilburgse studentengilde in de jaren voor en na de oorlog op vele plaatsen gebouwd heeft, bv. in den Dungen. Ik denk dat de Mariakapel langs de weg, in onze streken, een verschijnsel is van de vorige generatie. In elk geval zijn er de jaren dertig en veertig veel gebouwd, en andere, zoals die in Westelbeers, gerestaureerd. Men vond toen, dat het bij Brabant hoorde. De beweging Brabantia nostra heeft zeker veel gedaan aan de promotie van deze kapellen, maar hoe het precies zit weet ik niet: wellicht moet de geschiedenis

ervan nog geschreven worden. In ieder geval was het zó Brabants, of werd het zó Brabants geacht dat men bij de invalsroutes naar Brabant (bij Grave en de Moerdijk) toen ook twee Mariakapellen gebouwd heeft, met de intentie; daaraan kunnen de vreemdelingen zien dat ze in Brabant komen, en iedereen vond dat toen een goede redenering. Het gevaar is nu, dat men juist voor een verschijnsel dat men pas achter de rug heeft, te weinig aandacht heeft, en zelfs, dat men er zich tegen afzet of er zich voor schaamt of zoiets. Dat duurt meestal maar kort, want al gauw begint men daarna weer waardering op te brengen voor zo'n pas uitgedoofd verschijnsel, en gaat men het een cultuurgoed noemen. De voorbeelden zijn legio. Ik noem maar de boerderijen, die enkele tientallen jaren geleden op het platteland zijn afgebroken omdat men ze beschouwde als restanten van Brabants armoede en die nu hoog in de prijzenmarkt liggen, maar ook gewaardeerd worden als monumenten van het verleden. Of denk aan de boerenkarren, waarover Bern.v.Dam in 1957 nog schreef, dat de boeren er geen tientje voor konden krijgen, ofschoon ze toch zo'n duizend gulden gekost hadden. Ik wil U wel verklappen dat ik een tijdlang eigenaar van een kappelletje geweest ben. Bij het opdragen van mijn eerste plechtige H.Mis in mijn geboortedorp kreeg ik een mariakapel aangeboden, te bouwen op een lieflijk stukje grond op een kruising van oude weggetjes. Het kappelletje is er gekomen, getekend door architect Jo Bedeau, gebouwd door metselaar Harrieke van Rooy en timmerman Sjaak de Hollander, van raampjes voorzien door Lucas van Hoek.

Het staat er nog, en is nu eigendom van de parochie. Ik ga er nog geregeld binnen. Het wordt behoorlijk goed onderhouden. Onze oude veldwachter, Frans Dirks, heeft me lang geleden eens verteld, dat hij 's nachts als hij dienst had, dikwijls in het kapelletje op wacht ging zitten. Hij had er een goed uitzicht op stropers en fietsers zonder licht, vanuit de open ingang van het kapelletje. En hij zei: Het kon buiten nog zo koud zijn en vriezen dat het kraakte; in het kapelletje was het altijd warm.

Nu dat is een van de redenen waarom ik vind, dat die kapelletjes in ere gehouden moeten worden. Het is er altijd warm geweest. Maar afgezien dus van wat mijn persoonlijke gevoelens zijn, meen ik dat hier een culturele taak zou liggen voor de kringen van Brabants Heem.

De vraag is dus: wat kunnen wij doen, wat kunnen de kringen doen voor het behoud van het totaalbezit van Mariakapellen, veldkapellen, bedevaartkapellen enz. ?

Aldus de Zeereerw. Heer
H. Beex.

Op 10 mei a.s. in zaal de Brug, Veestraat, Helmond om 20.00 uur wordt een lezing gehouden door Broeder Kockelkorn.

Onderwerp: was het vroeger goed ? is het nu goed ? wordt de toekomst goed ?

Ook dan hopen wij op Uw aanwezigheid.!

Bestuur Heemkunde.

Op het artikeltje "Wie geeft zich op" mochten wij enkele leuke reactie's ontvangen. Enkele dames waren bereid om adressen te schrijven en indien nodig wat typewerk te doen. Ofschoon dit niet de vraag was, is het toch leuk te constateren, dat er onder de kringleden bereidwilligheid heerst.

Ondergetekende heeft dan ook al gebruik gemaakt van deze diensten. Een persoon zou ik graag met name willen noemen nl. de Heer J. Zeeuwen.

Deze kwam met de aanbieding om zijn boekje: "Kasteel tusse kemieke" af te drukken in ons "Mededelingenblad".

Jarenlang lid van onze kring, maar nooit gelegenheid om de vergaderingen te bezoeken, wilde hij de kring, waarmede hij zeer sympathiseert, het plezier doen om dit verhaal, dat helemaal op Helmond gericht is en zéér zeker op heemkundig gebied ligt, gratis aan onze leden aan te bieden. De ouderen onder ons zullen zeer zeker uit de gefingeerde namen de echte personen kunnen halen. De jongeren kunnen uit dit verhaal zien, hoe vroeger ieder onderwerp van gesprek in het café van commentaar voorzien werd. Wij hebben gemeend dit werk zo laten te verschijnen, opdat het onze leden het straks gemakkelijk kunnen inbinden of in een aparte map kunnen bewaren. Jan, namens het gehele bestuur en leden dank voor deze mooie geste.

Br.B.v.d.Ven.

KASTEEL RAADHUIS 50 jaar.

Nu we binnenkort het feest gaan vieren van 50 jaar Kasteel-Raadhuis, meenden wij daarover niet te veel te moeten publiceren omdat de kranten er aandacht genceg aan zullen besteden. Wel vonden wij in het Nieuwsblad van Helmond van 5 april 1923 een gedichtenwedstrijd, waarvan wij er hier enkelen laten volgen:
Gedichtenwedstrijd: elke week wordt minstens een prijs van Fl. 1,- toegekend aan het beste gedichtje.

Prijs: Het nieuwe Raadhuis.

Helmonds vroege vad'ren nad'ren vrij en blij,
't Oud Kasteel, waar veel vergad'ren, tij en
ontij
Helmonds aanzien zal vermeerren, Heeren, gij en
wij,
Moeten samen ramen plannen, zij aan zij.

Som.

Prijs: Hulde aan den raad van Helmond

Gegroet O Helmond's raad, Ons dank blijf steeds
Uw deel,
Want gij hebt ons bezorgd, een eeuwen oud kasteel,
Waar vroeger krijgsumoer weerklonk, zij thans
een oord van vrede
Bestuur ons Vadenstad nog lang, is aller wensch
en bede.

J.H.

Feestelijke Opening nieuw Raadhuis.

Voor velen is het jammer, dat onze Minister Ruys, zelf niet komt bij de opening van het Stadhuis. Drie nummers, vier repetities, ze moesten er door, om ze uit te voeren door "Helmondsch mannenkoor".

J.B.

=====

Verzoek van de penningmeester.

Vriendelijk doch dringend verzoek ik de leden hun contributie à F. 15,-- (incl. abonnementsgeld Brabants Heem) NU te willen gireren op nr. 2641099 t.n.v. J. Bazen, Willemstraat 15 te Helmond, onder vermelding van: Contributie 1973 Heemkundekring "Peelland" te Helmond.

De secretaris kan de nieuwe ledenlijst, waarop het Hoofdbestuur van Brabants Heem met ongeduld zit te wachten, niet eerder samenstellen voordat de contributie van onze leden ontvangen is.

Mogen wij op Uw medewerking rekenen ?.

Bij voorbaat dank,

J. Bazen
Penningmeester.

=====

Als nieuw lid mochten wij noteren:

de Heer F. Steegmans,
Fluiterstraat 12
Helmond.